

Afrikaanse Varkenspest: waakzaamheid geboden

Varkens in de achtertuin: minimale biosecurity.

Afrikaanse Varkenspest (AVP) is in januari 2014 de grens tussen Wit-Rusland en Polen overgestoken. Dat betekent dat deze ernstige varkensziekte is doorgedrongen tot de Europese Unie. Voorlopig weet Nederland AVP op afstand te houden, maar waakzaamheid is geboden.

AVP wordt veroorzaakt door een groot, complex DNA-virus. Qua uiterlijk lijkt het AVP-virus niet op het Klassieke Varkenspestvirus, maar ze hebben veel overeenkomstige eigenschappen. Zo zijn beide virussen behoorlijk resistent in onder meer mest en varkensvleesproducten. Het AVP-virus is bestand tegen vriezen en drogen en het overleeft maandenlang in rauw en bewerkt vlees. Verhitten tot boven 70°C inactieveert het virus wel en het is erg gevoelig voor vetoplossende desinfectantia en oxiderende stoffen. Het wrattenzwijn en het Afrikaanse bosvarken vormen het natuurlijke virusreservoir. Deze wilde varkens hebben weinig last van het virus, dat zich in Afrika vooral verspreidt via zachte teken.

Verschujselen

Bij tamme varkens en wilde zwijnen

buiten Afrika veroorzaakt AVP een zeer ernstige ziekte die zich snel verspreidt. Alle andere diersoorten, inclusief de mens, zijn ongevoelig voor AVP. De symptomen zijn koorts, verlies van eetlust, sloomheid, neusuitvloeiing, hoesten, bloederige diarree, zenuwverschijnselen, huidbloedingen, blauwe oren, huidverkleuring, verwerpers en doodgeboren biggen, maar vooral: acute sterfte. De verschijnselen zijn zo ernstig dat de ziekte in een gesloten populatie vaak vrij snel letterlijk uitsterft.

Verspreiding

Sporadisch dringt AVP door tot Europa. Vaak via vleesafval dat in havens aan land komt en als swill gevoerd wordt. De enige keer dat Nederland te maken had met AVP was in 1986. In Zuid-Holland raakten toen een klein vleesvarkensbedrijf en een zeugenbedrijf besmet. Het

vleesvarkensbedrijf voerde keukenafval van tientallen ziekenhuizen en restaurants aan de varkens. Het zeugenbedrijf was vermoedelijk via mensen besmet geraakt. Het Nederlandse virus was identiek aan het virus dat een jaar daarvoor in West-Vlaanderen op twaalf bedrijven had gewoed en dat België mogelijk was binnengekomen via de haven van Antwerpen. Op Sardinië kwam het virus binnen in 1978 en daar is AVP sindsdien endemisch onder wilde varkens met geregeld uitbraken bij gehouden varkens. In 2007 kwam AVP aan land in Georgië vanuit Madagaskar of Mozambique. Vanuit Georgië verspreidde het zich door de rest van de Kaukasus, Rusland, Oekraïne, Litouwen, Wit-Rusland en uiteindelijk naar twee wilde zwijnen in het uiterste oosten van Polen. Hoe de verspreiding precies heeft plaatsgevonden is niet duidelijk. Soms bleek het virus plotseling grote afstanden te hebben overbrugd en dat was zeer waarschijnlijk het gevolg van het aan varkens voeren van resten varkensvlees, bijvoorbeeld gedroogde worst van elders uit het land.

Wilde zwijnen

Wilde zwijnen zijn net zo gevoelig voor AVP als gehouden varkens. In gebieden waar veel contact is tussen wilde zwijnen

en andere varkens, is de kans op onderlinge besmetting groot. Bij de langdurige AVP-uitbraak in Spanje in de jaren 1990, bleek de bestrijding veruit het lastigst in gebieden waar de dichtheid van wilde zwijnen groot is en waar veel varkens buiten gehouden worden. Daarom maakt men zich veel zorgen om AVP in Polen. Dat land telt 13 miljoen varkens op 272.000 bedrijven, waarvan alleen al ongeveer 180.000 bedrijven in het oostelijk grensgebied. Heel veel varkens worden letterlijk in de achtertuin gehouden en daar is de biosecurity ver te zoeken. Ook leven in Polen veel wilde zwijnen. Sinds de dreiging van AVP vanuit Wit-Rusland en Litouwen in 2013 zijn in Polen duizenden varkens gescreend op AVP. Begin 2014 bleken twee wilde zwijnen positief in de grensregio met Wit-Rusland. Vermoedelijk komt de besmetting daar vandaan, maar de informatie uit Wit-Rusland is summier. Men zou aldaar op grote schaal bezig zijn met het afschieten van wilde zwijnen, maar volgens deskundigen gaan de zwijnen daardoor ook zwerven naar andere regio's. Op de grens tussen Wit-Rusland en Polen staat weliswaar een groot hek, maar daar trekken wilde zwijnen zich niet bijster veel van aan. Doorgaans blijven ze redelijk binnen hun territorium van ongeveer tien vierkante kilometer, maar zo nu en dan migreren ze over afstanden van meer dan veertig kilometer.

Wilde zwijnen zijn net zo gevoelig voor AVP als gehouden varkens.

Preventie

De virusverspreiding gaat het makkelijkst via direct contact tussen varkens. Geïnfecteerde teken spelen eigenlijk alleen een rol in Afrika. De Europese harde teek verspreidt geen AVP. Een zeer belangrijke besmettingsbron is geïnfecteerd vlees. Swill-voeding is bijna overal in Europa verboden, maar niet iedereen houdt zich aan de wet. Verder kan verspreiding plaatsvinden via mest, bezoekers,

transportmiddelen, sperma en ongedierte. Daarmee is meteen duidelijk waaruit preventiemaatregelen horen te bestaan. Contact tussen gehouden varkens en wilde zwijnen voorkomen is in Nederland doorgaans niet zo moeilijk, maar elders in Europa vaak wel. Het verbod op swill-voeding strikt naleven is cruciaal en verder zijn natuurlijk alle hygiënemaatregelen rond transportmiddelen en bezoekers belangrijk. Waarschijnlijk zit het grootste risico voor Nederland in besmetting via transportmiddelen of geïmporteerde besmette varkens of (geschoten) wilde zwijnen. Natuurlijk zijn onderzoekers ook bezig geweest om een vaccin te ontwikkelen, maar tot nu toe zonder succes.

Bestrijding

Preventie is cruciaal, maar als AVP het land binnen is gekomen, zit er niks anders op dan 'stamping out' van de besmette dieren. Een relatief 'voordeel' van AVP is dat het vanwege de heftige verschijnselen niet moeilijk is een uitbraak te ontdekken. Ook zijn er uitstekende laboratoriumtesten beschikbaar. Bij een AVP-uitbraak onder wilde zwijnen is de bestrijding lastiger. Men zal dan waarschijnlijk vooral proberen om groepen zwijnen gescheiden te houden door barrières als rivieren en snelwegen met extra hekken effectiever te maken. In Nederland is dat in vergelijking met andere Europese landen redelijk eenvoudig te organiseren. Wegens de dreiging vanuit Polen en Litouwen zijn de maatregelen voor screening al aangescherpt (zie kader).

Annemarie Bouma, senior beleidsmedewerker diergezondheid, Ministerie van Economische Zaken:

"De gevallen in Litouwen en Polen zijn tot nu toe beperkt gebleven tot de wildezwijnenpopula-

tie. De beide overheden hebben diverse maatregelen genomen om verspreiding tegen te gaan, zoals voorgeschreven in de bestrijdingsrichtlijn AVP. Daarover worden de lidstaten geregeld geïnformeerd. Gezien alle maatregelen wordt momenteel de kans niet groot geacht dat de ziekte zich verder verspreidt in de EU. De Nederlandse overheid heeft de taak om maatregelen te nemen bij dreiging van AVP-insleep en uiteraard om de ziekte te bestrijden zodra die zich voordoet. Daarnaast informeert de staat de sector over insleeprisico's en voorzorgsmaatregelen die de sector

kan en moet nemen. Zij heeft met name gewezen op transportrisico's. Zo is een dubbele reiniging en desinfectie verplicht bij vrachtwagens die leeg terugkeren uit getroffen landen. Ook jagers zijn geïnformeerd. Tevens worden surveillanceprogramma's uitgevoerd. Monsters aangeboden voor uitsluitingsdiagnostiek van Klassieke Varkenspest (KVP) worden ook onderzocht op AVP. Daarnaast worden bloedmonsters van wilde zwijnen getest op antistoffen tegen KVP en AVP. De sector heeft uiteraard de plicht verdenkingen te melden en verantwoordelijkheid te nemen. Denk daarbij vooral aan het weren van bezoekers, de juiste hygiënemaatregelen en erop toezien dat er geen restafval aan varkens wordt gevoerd."